

BEHAR GINUEN BAKARRA!

Jauna, zentzu-gabekoak munduan zear benatzen dituzularik Euskal-erriarentzat atxikia duzun saski joria ez dea oraindik akitua? Gainezka eginik bai gagoz! Ehun urte ta gehiago pasatuak ditugu itzen kontrako gudu ikaragarrian, eta oraingoan... Oraingoan juduen kontra abiatu behar omen dugu!

* * *

Irakurria dut, egun batzu direla, "Prix Goncourt" delakoaren ingurukoai buruz Jon Mirande-k eginikako artikulua (1). Nondik sortu ditu, juduak, judu-zaleak eta judu-etsaiak direla-ta izkiriatu dituenak oro? Hango ustegoen gogoratzekotz ez da bide bat baizik: mundua eta gizonak antisemita amorratu baten begiez ikustea. Hango aldekoikeria, ez-jakinak, xinglekeriak eta... "ez-egiak" erokeria zahar baten agertze berriak ditugu: antisemitizgoaren, alegia.

Horik hola, Mirande-ren artikulua hondotik aztertzea ezin berez daiteke delako "filosofia" hortatik (2). Alta ba, antisemitizgoaren kritika amaika bider egina izanki, jarraiki behar dugua holako "gauza" bati oldartuz, hango utsak behin eta berriz salatuz, azkenik ga-

(1) Ikus "Egan" 1960, 3-6.

(2) Beste-alde, juduen etsaiekin haxe dugu beti-ereko hixtoria. Horren gaitik, heen teorien oin-arria ikustekotz beharrezkoak liretzkeen gertaera eta proba konkretuen bila asten garenean, berehalaxe agertzen zaigu hunakoa: antisemitizgoaren "egia" *aurretikan* on-artu behar dela, haren aldekoek nahi bezala "gertaerak" eta "probak" ikustekotz. Pentsaera horrek beti sasi-abstraktutik konkreturat egiten du bide, behin ere ez kontrako alderat. Batzutan (hala nola "intelektual ustelen" aurka egiten dutelarik), aldekoek ere aitortzen duten bezala, arrazoinaz eta esperientziiaz kanpo azitzen da, ta mugitzen, delako gogo-egoera: nahi-menez, ahal-menez, majiaz-eta erabili mundu berezian. Aspaldi danik ikasia dugu, "filosofia" harek ez duela inoiz *pathos* baten maila gainditu. Harat eta, batez ere, hura moldatzen duten kondizione ta hondoko kausa guztietarat bildu behar gure egin-ahalak, zerbait ulertuko ba dugu.

beko "Affaire Dreyfus" batetan murgilduz? Ez nik uste. Izatekotz, ordu genuke parrari emateko.

* * *

Oraín zortzi urte duelarik, Mirande-k izkiriatu zuen, Europa-ri laudorio eginez: "Oriente-ko doktrina, (...) Europa hunetan erro hartzekotan, hemengotarren *Weltanschauung* bereziari egokitu beharr zaio, nahi ala ez. Europatarrak zuzentza nahi du, bai eta nuantzak". Hunako huntarak eraman dutea Mirande zuzentzak, nuantzek eta delako *Weltanschauung* horrek? Hitler berritsu erdi-zoro baten "ideiak" on-artzerat? Holako etsenplua ikusi-ta, europatar ugariak bilduko direla nago Konfuzius-en ganat, edo Oriente-ko nor-nahiren ganat...

Oro har, beldur naiz Mirande-k ez duela behar bezain xeheki bere pentsaera erakutsi, pondu batzu direla-ta. Juduak eta beren zaleak, besterik ba diote ere, libretasunaren eta berdintasunaren alde ez direla esaten daukunean, nor-baitek uste izan dezake Mirande bera *ba dela* "gauza" horien alde. Ba, aspaldi danik haren lanak irakurtzen ditugunoek ba dakigu holako irain izugarria ezin jasan lukeela. Mirande-k beti pentsatu bai du erriek elgarren kontra gogor ekin behar dutela ta —haren itzak erabiltzen ditut—, erri "basa, borthitz eta handiek, otsoek, guduzaleen spiritu aristokratikoa" dutenek, zanpatu behar dituztela "ahulagoak, bildotsak, bakezaleak eta hauzo onak". Baina Mirande-k, non-bait gizon apala da-ta, ez omen du neurri gabetanik bere spiritu aristokratikoa erakutsi nahi. Horren gaitikan-edo ez dio hemen, zertako behar den puskatu juduek egiten dutelako ertsapen ezin-jasanezkoa: gerokoan juduak gogorrago zanpatzeko, alegia.

Dena den, Mirande-ren adiskideak garaituko ba lire, juduek ez lukete "Prix Goncourt" hori bakarrikan galduko... "Beraz —dioke bake-zale hauzo-on gaixoren batek—, esan bezain ahal-men izugarria balin ba dute oraingoan, zer gatik ez dituzte juduek askoz zanpatzenago beren etsaiak?" Berehalaxe europatar basa-jaun adimentsuek arrapostu: "Hain zuzen ere handik ikusiko duzute nolako izaki arradoak, bereziak, nardagarriak eta infra-gizonezkoak diren juduak." Eman dezagun, mail hortako intelektual gogo-zorrotzekin ez dugula guk eztabada askotan garaile ateratzeko itxurarik.

* * *

Beraz, ezin-bestearen ezin-besteaz, ni hau ere aritu naiz asmatzen zer egin behar lizatekeen, hebretarren etsai gaixoen aurka muntatzen

diren gaitakeria izugarrien suntsitzekotz. (Otoi, ez uste ukan holako egin-bidean zein-gehiagoka asi nahi dudarik! Ezagun ditut nere mugak. Eta lan hartan maixu direnen tituluak ezin ukatuak direla dadukat. Nere hemengo ideiak, literaturari buruz bakarrikan emanen ditut, handik aristokrata-usai pixka bat bederen lortuko dudalakoan.) Hara, ba, nola ikusten dudan nik Mirande-ren eta mirandetar basa-jaunen paradisua.

Luzaro gabe bete behar liretzkeen xedeak:

1. Goncourt Akademi-aren Presidenta kendu, eta haren lekuan Eichmann jarri.

2. Urrengo Goncourt Saria "Mein Kampf" liburuari eman.

3. Horik on-artzen ez dituzten juduak, judu-zaleak eta batez ere juduek pagatuak garenok, zigor-zelai politerat eraman, *Weltanschauung* zer den ikas dezagun.

4. Zelai haren zigorrak, errien izaera bereziari begira moldatu. Adi-bidez, euskaldunen bat gaitigatu behar denean, hauxe egikera biziki egokia: bakar-bakarra utzi-ta, irakurri beharko du euskara garbi-zale baten liburu bat, oso-osorik. Hala ere, bakan, neurritz eta kontuz enplegatu behar da zigor hori, eta ezagun diren beste guztiak alperrikan emanez gero. Bestela, matxinadak sortuko liretzke.

5. Kultura bereziak ere azi, han, "nagusien morala"-ren ogiaren bidez. Ikus zer bertsu politak konpondu ditudan, etorkizunari begira, nahiz-eta Mirande bezainbateko poeta nuantza-zalea ez naizen:

Agur, nere biotzeko amatxo maitea,
Ez naiz behin itzuliko, ez zaitetz kontsola.
Gaur beharrezko zaigu judu-zanpatzea,
Handik omen sortuko euskaldun gloria.

6. Europatar egiatzko-kulturaren liburu goienak euskaraz argitaratu, hala nola "Nationalsozialistisches Strafrecht Denkschrift des Preussischen Justizminister" (3). Euskarazko itzulketari Mirande Jaurenaren gain emanen da, diru-ordaintzarik gabe, haren kultur-zaletasuna saristatzeko.

7. Elgartasun berri bat ere muntatu, bide horietatik egitekotz euskararen alde. (Oraingoan zortzireun ta berrogei ta amazazpi-edo ditugu-ta, beste batto ukanik ez dut uste gaitz aundirik jasoko dugun.) Elgartasun horrek Mondragoe-n egin behar-ko lituzke batzar-rrak, hartan ukanen bai ditu ezin-utzizkoak oro.

* * *

(3) Berlin, 1933. (Nor-baitek, ezin-egonaren ezin-egonaz, itzulketaren zai izan gabe irakurri nahi balin ba du.)

Esana da, irria gizonaren berezgoa dela. Dena den, beti pentsatu dut gizonak on duela behin edo behin irri egitea gauza larrienen kontu, eta batez ere, bere buruaren. Hortan dugu noski senda-gailu ederra dogmatizgoa guztien kontra, eta aurrera bidean eragile egokia.

Hala ere, hunat eldurik artikulua huntan, gogoratu zait ea ez den nere irria halako kirrizka batekin ateratzen. Ez da arritzekoa: gai ugari balin ba dire munduan edo-zein irri izoztekotz sortu-arau, ez dea nabargarrietakoa gure denborako juduen kondaira?

Mirande-ren artikulua bezalakoak milaka ere sortuko ba liretezke euskal-agerkarietan, ez dut uste inork pentsatuko lukeen, hori dela euskaldunen ustegoa. (Samingarri zait, badarik ere, Mirande-ren mintza-era euskaldun irakurleentzat egiten duelarik: "dakizuten bezala...", euskaldunak zozokeria horietan akort garela bai leki bezala, aurretikan.) Alta ba, lan huntaz nahi ditut behinik behin ixiltasunaren arriskuak ere aizatu.

Bada Paris-en jende asko Mirande-ren joera horien goratzeko gerturik, Ez dire —gure-erri kideak besterik esanik ere— ez juduek ez inork zanpatuak. Bai zera! Politika dela, edo dirua, ba dute horiek ahala. Bainan, zinez uste ahal du Mirande-k euskaldunen artean aurkituko dituela bide hartarako lagunak?

AGINAGA.

